

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2019 eduskuntavaaleissa

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2019 eduskuntavaaleissa

ISSN-L 1796-9530
ISSN 1796-9530 (NID.)
ISSN 1796-9646 (PDF)
URN:NBN:VTV-K192019VP
[HTTP://URN.FI/URN:NBN:VTV-K192019VP](http://urn.fi/urn:nbn:vtv-k192019vp)

GRANO OY
HELSINKI 2019

VALOKUVAT
S. 8, GETTYIMAGES
S. 14, VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO
S. 20, ISTOCK

Eduskunnalle

Valtiontalouden tarkastusvirasto on valvonut vuoden 2019 eduskuntavaaleissa ehdokkaan vaalirahoituksesta annetussa laissa (273/2009) säädetyn vaalirahoituksen ja vaalikampanjan kulujen ilmoitusvelvollisuuden noudattamista laissa säädetyllä tavalla.

Valtiontalouden tarkastusvirasto antaa ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain 10 § 3 momentin nojalla eduskunnalle vaalikohtaisen kertomuksen saamistaan vaalirahoitusilmoituksista ja toiminnastaan ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonnassa (vaalirahoituksen valvontakertomus).

Helsingissä 5. joulukuuta 2019

Jaakko Eskola
johtaja

Pontus Londen
johtava tilintarkastaja

Pääasiallinen sisältö

Kaikki vuoden 2019 eduskuntavaalien ilmoitusvelvolliset ovat jättäneet ehdokkaan vaalirahoituksesta annetussa laissa säädetyn vaalirahoitusilmoituksen.

Tarkastusvirasto pyysi kaikilta ilmoitusvelvollisilta selvityksiä vaalirahoitusilmoitusten oikeellisuudesta. Selvityspyyntöjen tavoitteena oli varmentaa vaalirahoitusilmoituksissa esitettyjä tietoja. Selvityksinä pyydettiin ehdokkaan vaalikampanjassaan käyttämien pankkitilien tiliotteet. Saadut selvitykset ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 15 kohdan nojalla salassa pidettäviä.

Ilmoitusten käsittelyn ja tarkistusten yhteydessä tarkastusvirasto pyysi 92 ilmoitusvelvollista täydentämään tai korjaamaan tekemäänsä ilmoitusta. Korjaukset olivat pääsääntöisesti rahoituksen erittelytietojen tarkennuksia.

Tarkastusvirastolle ei tehty vuoden 2019 eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoitukseen liittyviä kanteluita.

Ilmoitusten käsittelyn tai saatujen selvitysten ja ilmoitusten täydennysten jälkeen Valtiontalouden tarkastusviraston tietoon ei ole tullut seikkoja, joiden perusteella tarkastusvirastolla olisi syytä epäillä vastaanottamiensa ilmoitusten oikeellisuutta.

Sisällys

1	Vaalirahoitusilmoituksissa ja vaalirahoitusvalvonnassa eduskuntavaaleissa 2019 sovellettava lainsäädäntö	9
1.1	Ilmoitusvelvolliset vuoden 2019 eduskuntavaaleissa	10
1.2	Vaalirahoitusilmoituksessa ilmoitettavat tiedot	10
1.3	Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset	11
1.4	Vaalirahoituslaissa määriteltyjen toimijoiden velvollisuudet ja vastuut	12
2	Vaalirahoitusvalvonta Valtiontalouden tarkastusviraston tehtävänä	15
2.1	Tarkastusviraston toimenpiteet vuoden 2019 eduskuntavaaleissa	15
2.2	Eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoitusten valvonnassa käytetyt kriteerit	16
2.3	Valvontatoimivaltuuksien rajoitukset	18
3	Valtiontalouden tarkastusviraston saamat ilmoitukset ja toimenpiteet ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonnassa	21
3.1	Ennakoilmoitukset	21
3.2	Vaalirahoitusilmoitukset	22
3.3	Vaalirahoitusilmoituksiin liittyvät selvityspyynnöt	23
3.4	Vaalirahoitusilmoitusten täydentäminen	23
3.5	Kantelut vaalirahoitusilmoituksista	24
3.6	Jälki-ilmoitusvelvollisuus	24
3.7	Yleisiä huomioita vaalirahoitusilmoituksista	24
	Johtopäätökset	27

1 Vaalirahoitusilmoituksissa ja vaalirahoitusvalvonnassa eduskuntavaaleissa 2019 sovellettava lainsäädäntö

Vaalirahoituslailla säädellään poliittisen toiminnan rahoitusta. Lain perustelujen mukaan säätelyn keskeinen tavoite on ehkäistä korruptiota ja taata riittävät voimavarat poliittisen järjestelmän toiminnalle. Tällä tavalla edistetään kansanvaltaa ja sitä kohtaan tunnettua luottamusta.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan avoimet ja rehelliset vaalit ovat toimivan länsimaisen demokratian kulmakivi. Keskeinen osa avoimuutta on se, että äänestäjillä on mahdollisuus saada tietää, mistä puolueet tai muut ehdokkaita asettavat mielipidesuunnat ovat saaneet kampanjaansa merkittävää rahoitusta. Voimakas taloudellinen riippuvuus yhdestä rahoittajatahosta voi synnyttää epäilyksiä rahoittajan pyrkimyksistä vaikuttaa epäasiallisesti ehdokkaita asettavan tahon harjoittamaan politiikkaan (perustuslakivaliokunnan mietintö PeVM 2/2009 vp). Ilmoitusvelvollisuus lisää julkista tietoa ehdokkaiden mahdollisista sidonnaisuuksista. Ilmoitusvelvollisuuden odotetaan myös rajoittavan ehdokkaiden vaalikampanjoiden kulujen kasvua.

Vaalirahoituslakia valmisteltaessa on haettu tasapainoa riittävän säätelyn ja säätelyn aiheuttamien kustannusten ja erilaisten haittojen välillä. Valvonnassa luotetaan äänestäjien kykyyn arvioida oikein ehdokkaita, kunhan äänestäjät saavat riittävästi tietoa ehdokkaiden sidonnaisuuksista ja esimerkiksi sitoutumisista vaalikampanjassaan kampanjakattoihin. Vaalirahoituksen ei ole haluttu vievän liikaa huomiota vaalien asiakysymyksiltä, vaikeuttavan ehdokkaiden saamista mukaan vaaleihin tai vaikeuttavan tarpeettomasti varainhankintaa. Vaalirahoituslakiin ei ole sisällytetty sellaisia raportointivelvollisuuksia, joista voisi tosiasiallisesti muodostua este ehdokkuudelle.

Vaalirahoituslain tavoitteena oli selkeyttää vaalirahoituksen ilmoitusvelvollisuuden sisältöä. Poliittisen toiminnan luonteen huomioon ottaen laissa ei ole ollut mahdollista ennakoida kaikkia soveltamistoiminnassa vastaan tulevia tilanteita. Lailla tavoitellaan ilmoitusjärjestelmää, joka on riittävän kattava ja samalla noudatettavissa ilman kohtuutonta vaivaa ehdokkaalle. Ehdokkaan oikeusturvan ja ilmoitusten vertailukelpoisuuden turvaamiseksi laissa on pyritty mahdollisimman selkeään ilmoitusjärjestelmään.

Vaalirahoituslaki luo perustan vaalirahoituksen läpinäkyvyydelle

1.1 Ilmoitusvelvolliset vuoden 2019 eduskuntavaaleissa

Eduskuntavaaleissa vaalirahoituslain mukaan ilmoitusvelvollinen on kansanedustajaksi valittu ja vaalien tulosta vahvistettaessa varaedustajaksi määrätty.

Ilmoitusvelvollisia vaalirahoituksestaan vuoden 2019 eduskuntavaaleissa oli yhteensä 277 henkilöä.

1.2 Vaalirahoitusilmoituksessa ilmoitettavat tiedot

Eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoituksessa ilmoitettavista vähimmäistiedoista säädetään vaalirahoituslain 6 §:ssä.

Vaalirahoituksella tarkoitetaan rahoitusta, jolla katetaan ehdokkaan vaalikampanjan toteuttamisesta aikaisintaan kuusi kuukautta ennen vaalipäivää ja viimeistään kaksi viikkoa vaalipäivän jälkeen aiheutuneita kuluja riippumatta siitä, milloin nämä maksetaan. Eduskuntavaalien vaalipäivä oli 14.4.2019.

Ilmoitusvelvollisen tuli ilmoittaa vaalikampanjansa rahoitus eriteltynä ensiksi ehdokkaan omiin varoihin ja ehdokkaan ottamiin lainoihin sekä toiseksi ehdokkaan, hänen tukiryhmänsä tai muun hänen tukemisekseen perustetun yhteisön saamaan ulkopuoliseen tukeen.

Perustuslakivaliokunta on mietinnössään (PeVM 3/2010 vp) pitänyt tarpeellisena korostaa, että vaalirahoituslain 3 §:n 4 momentin säännös tarkoittaa sitä, että ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän ja muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön samalta tukijalta saamia suorituksia käsitellään yhtenä kokonaisuutena. Tämä selvennys estää sen, että pitämällä lueteltuja kolmea tahoja erillisinä sallitun tuen enimmäismäärä voitaisiin kolminkertaistaa ja erikseen ilmoitettavan yksittäisen tuen rajat kiertää.

Ulkopuolinen tuki tulee ryhmitellä ehdokkaan itsensä ja hänen tukiryhmänsä seuraavilta tahoilta saamaan tukeen:

- yksityishenkilöt
- yritykset
- puolue
- puolueyhdistykset
- muut tahot.

Ilmoitusvelvollisen on eriteltävä vaalikampanjansa kulut ja rahoitus

Samalta tukijalta saatuja suorituksia käsitellään kokonaisuutena

Tukena tulee ilmoittaa rahana, tavarana, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla korvauksetta saatu suoritus. Tavanomainen talkootyö ja tavanomaiset ilmaisupalvelut eivät ole laissa tarkoitettua tukea. Tuki tulee myös ilmoittaa, mikäli se on annettu ostamalla yksilöitäviä tavaroita tai palveluita.

Vaalikampanjan kuluina pidetään kaikkia sellaisia kampanja-aikana syntyneitä kuluja, joiden toiminnallisena tarkoituksena on edistää ehdokkaan valintaa vaaleissa ja joihin ehdokas voi itse vaikuttaa.

Kampanjakulut tulee eritellä vaalimainontaan sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainontaan, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankintaan, mainonnan suunnitteluun ja vaalitulaisuuksiin käytettyihin kuluihin sekä muihin kuluihin.

Ilmoitusvelvollisen on ilmoitettava erikseen kunkin yksittäisen tuen arvo ja sen antajan nimi, jos tuen arvo on vähintään 1 500 euroa. Useat samalta tukijalta saadut suoritukset ehdokkaan vaalikampanjan kuluihin tulee laskea yhteen ja ilmoittaa yhtenä tukena.

1.3 Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset

Vaalirahoituslain 4 §:ssä säädetään ehdokkaan vaalirahoituksen rajoituksista. Ehdokkaan vaalirahoituksen rajoituksia tarkennettiin edelleen muutossäädöksellä (684/2010).

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa tukea, jonka antajaa ei voida selvittää. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaisesta keräystoiminnasta saatua tukea.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa suoraan tai välillisesti samalta tukijalta enempää tukea kuin enintään 6 000 euron arvosta eduskuntavaaleissa. Tuki puolueissa (10/1969) tarkoitettulta puolueelta tai puolueyhdistykseltä voi kuitenkin olla tätä suurempi, jollei se sisällä mainittua rahamäärää enempää muulta tukijalta välitettävää tukea.

Ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö saavat vastaanottaa ulkomaista tukea vaalikampanjaan vain yksityishenkilöiltä sekä ehdokkaan aatesuuntaa edustavilta kansainvälisiltä yhteisöiltä ja säätiöiltä.

Edelleen ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä ja muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö eivät saa vastaanottaa tukea vaalikampanjaan valtiolta, kunnalta, kuntayhtymältä, valtion tai

Sellaista tukea ei saa vastaanottaa, jonka antajaa ei voida selvittää

kunnan liikelaitokselta, julkisoikeudelliselta yhdistykseltä, laitokselta tai säätiöltä eivätkä kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla valtion tai kunnan määräysvallassa olevalta yhtiöltä. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaista vieraanvaraisuutta.

Ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän ja muun yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön on huolehdittava, että vaalikampanjaan kuuluvasta tai sitä tukemaan tarkoitettusta maksullisesta mainoksesta käy ilmi mainoksen maksajan nimi. Yksityishenkilön nimeä ei saa kuitenkaan julkistaa ilman hänen nimenomaista suostumustaan, jos hänen maksamansa mainoksen arvo on eduskuntavaaleissa pienempi kuin 1 500 euroa.

Valtiontalouden tarkastusviraston valvontatehtävän piiriin eivät kuulu vaalirahoituslain 4 §:n ehdokkaan vaalirahoituksen rajoituksia koskevat säännökset. Sen sijaan ilmoitusten oikeellisuuden valvonnalla tarkastusvirasto myötävaikuttaa siihen, että ilmoitukset sisältäisivät olennaisilta osin oikeat tiedot.

Julkaistujen ilmoitusten oikeellisuuteen vaikuttamalla tarkastusvirasto pyrkii varmistamaan, että vaalirahoituslain 4 §:n tuen rajoitusta koskevien säännösten noudattaminen olisi yleisön tarkasteltavissa. Vaalirahoitusilmoitusten tietojen tarkastelua varten on julkaisujärjestelmän verkkosivuille rakennettu erilaisia raportteja.

Tarkastusvirasto pyrkii varmistamaan, että vaalirahoituslain noudattaminen olisi julkisesti tarkasteltavissa

1.4 Vaalirahoituslaissa määriteltyjen toimijoiden velvollisuudet ja vastuut

Vaalirahoituslaissa on säädetty eri toimijoiden velvollisuuksista ja vastuista.

Ilmoitusvelvollinen

Vaalirahoituslain mukaan ilmoituksensa sisällöstä vastaa ilmoitusvelvollinen. Eduskuntavaaleissa ilmoitusvelvollinen on kansanedustajaksi valittu ja vaalien tulosta vahvistettaessa varaedustajaksi määrätty.

Valtiontalouden tarkastusvirasto

Valtiontalouden tarkastusviraston tehtävänä on valvoa ilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Tarkastusviraston tavoitteena on

Tarkastusvirasto valvoo ilmoitusvelvollisuuden noudattamista ja tarjoaa ohjeistusta ja neuvontaa

järjestää valvontajärjestelmä mahdollisimman helppokäyttöiseksi ja ohjaavaksi.

Tarkastusvirasto vahvisti 14.10.2018 yleisohjeen vaalirahoitus-ilmoituksen tekemisestä vuoden 2019 eduskuntavaaleissa (249/40/2018). Lisäksi tarkastusvirasto ylläpitää jatkuvaa neuvontapalvelua, jossa voi kysyä vaalirahoituslaista.

Valtiontalouden tarkastusvirasto tarkistaa, että kaikki ilmoitusvelvolliset ovat tehneet vaalirahoituslain tarkoittaman vaalirahoitusilmoituksen. Tarkastusvirastolla on mahdollisuus, mikäli ilmoitus havaitaan virheelliseksi tai puutteelliseksi, kehottaa ilmoitusvelvollista laatimaan uusi ilmoitus, täydentämään jo tehtyä ilmoitusta tai selventämään ilmoituksen oikeellisuutta tai riittävyyttä. Kehotus voidaan antaa ainoastaan niissä tilanteissa, joissa kyseisen ilmoitusvelvollisen valvontaa ei voitaisi muutoin saattaa loppuun.

Valtiontalouden tarkastusvirastolla on mahdollisuus asettaa uhkasakko, mikäli ilmoitusvelvollinen ei lainkaan tee laissa määrättyä ilmoitusta tai mikäli ilmoitus havaitaan olennaisilta kohdilta ilmeisen virheelliseksi tai puutteelliseksi. Sakon uhka koskee ainoastaan ilmoituksen laiminlyöntiä kokonaan tai sellaista virheellisyyttä tai puutteellisuutta, joka on ilmeinen ja koskee ilmoitustansa olennaisilta kohdilta.

Tarkastusvirastolla on mahdollisuus pyytää ilmoitusvelvolliselta selvityksiä, jotka saattavat olla tarpeen ilmoituksen oikeellisuuden ja riittävyyden tarkistamisessa.

Tarkastusvirasto julkaisee saamansa ilmoitukset viipymättä ja ylläpitää vaalirahoituksen ilmoitusrekisteriä, johon tallennetaan saadut ilmoitukset. Julkaisujärjestelmän kautta kaikilla on mahdollisuus tarkastella ilmoituksissa olevia tietoja yleisen tietoverkon kautta.

Valtiontalouden tarkastusvirasto laatii eduskunnalle vaali-kohtaisen kertomuksen saamistaan ilmoituksista ja toimistaan ilmoitusvelvollisuuden valvonnassa kahdeksan kuukauden kuluessa vaalien tulosten vahvistamisesta.

Oikeusministeriö

Vaalirahoituslain nojalla oikeusministeriö toimittaa Valtiontalouden tarkastusvirastolle tiedot ehdokasrekisteristä. Tätä tarkoitusta varten oikeusministeriö perustaa valtakunnallisen ehdokasrekisterin ja ylläpitää sitä.

Oikeusministeriö toimii valtioneuvostossa ylimpänä vaaliviranomaisena.

Tarkastusvirasto julkaisee saamansa ilmoitukset viipymättä

Oikeusministeriö toimii ylimpänä vaaliviranomaisena

2 Vaalirahoitusvalvonta Valtiontalouden tarkastusviraston tehtävänä

Vaalirahoituslaissa Valtiontalouden tarkastusvirastolle säädetyn valvontatehtävän kohteena on vaalirahoituslaissa tarkoitettuna siinä tarkemmin määritellyn ilmoitusvelvollisuuden noudattaminen. Tarkastusviraston valvonta käsittää käytännössä vaalirahoituslain 5–8 §:ien muodostaman kokonaisuuden. Valvontatehtävä painottuu ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvontaan. Lain muiden säännösten valvonta ei kuulu tarkastusviraston tehtäviin.

Tarkastusvirasto huolehtii osaltaan siitä, että kaikki laissa ilmoitusvelvollisiksi vaalirahoituksesta säädetty tekevät laissa säädetyn ilmoituksen. Esimerkiksi lain 4 §:ssä tarkoitettuihin ehdokkaan vaalirahoituksen rajoitukset (katso kohta 1.3) eivät kuulu tarkastusviraston valvontakokonaisuuteen vaan niin sanottuun poliittisen vastuun piiriin.

Vaalirahoituslain mukaan ilmoitusvelvollinen vastaa vaalirahoitusilmoituksensa sisällöstä. Ilmoituksen sisällön virheellisyydestä ei ole vaalirahoituslaissa asetettu sanktioita. Uhkasakko voidaan asettaa vain sellaisessa tapauksessa, jossa tarkastusvirasto valvontansa perusteella katsoo, ettei ilmoitusvelvollisuus ole täytynyt.

Tarkastusvirastolla ei ole lakiin perustuvaa oikeutta saada muuta tietoa vaalirahoitusvalvontaa varten kuin mitä vaalirahoituslaissa mainitaan. Ehdokkaan vaalirahoitus eri muodoissaan ja sillä katetut menot eivät kuulu siihen tarkastusviraston toimialaan, josta säädetään valtiontalouden tarkastusvirastosta annetussa laissa (676/2000) tai laissa valtiontalouden tarkastusviraston oikeudesta tarkastaa eräitä Suomen ja Euroopan yhteisöjen välisiä varainsiirtoja (353/1995).

2.1 Tarkastusviraston toimenpiteet vuoden 2019 eduskuntavaaleissa

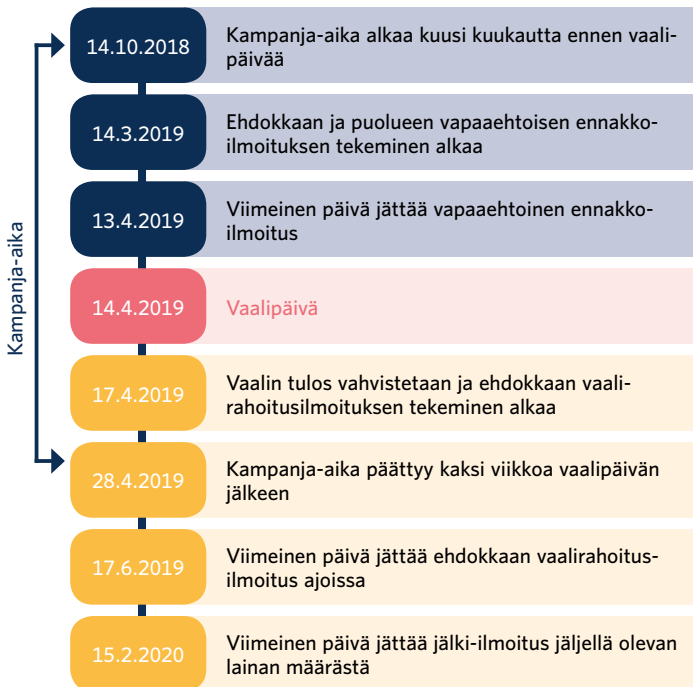
Tarkastusvirasto vahvisti 14.10.2018 yleisohjeet vaalirahoitusilmoituksen tekemisestä vuoden 2019 eduskuntavaaleissa. Ohjeet ovat saatavilla myös FINLEX-säädöstietopankissa sekä tarkastusviraston ylläpitämällä verkkosivuilla osoitteessa www.vaalirahoitusvalvonta.fi. Ohje toimitettiin ennen vaaleja kaikille rekisteröidyille puolueille.

Ilmoitusvelvollinen vastaa
vaalirahoitusilmoituksensa
sisällöstä

Vaalirahoitusilmoituksen
ohjeistus löytyy
vaalirahoitusvalvonnan
verkkosivuilta

Tarkastusviraston tulee pitää eduskuntavaaleja koskevat tiedot saatavilla yleisessä tietoverkossa vuoden asianomaista vaalikautta pidemmän ajanjakson ajan. Kaikki eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoitukset ja ennakoilmoitukset pidetään verkkosivuilla yleisön saatavilla 17.4.2024 saakka.

Eduskuntavaalit 2019

Kuvio 1: Eduskuntavaalit 2019 aikajanalla

2.2 Eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoitusten valvonnassa käytetyt kriteerit

Valtiontalouden tarkastusviraston valvontatoimiin kuuluivat annetun ilmoituksen tietojen vertailu vaalirahoituslaissa edellytettyihin tietoihin. Valvonnan pääpaino on vaalirahoituslain tarkoittamalla tavalla ilmoitusvelvollisuuden ja ilmoituksen muodollisessa oikeellisuudessa. Samoin tarkastusvirasto varmisti, että ilmoitusvelvolliset ottivat ilmoituksissaan kantaa kaikkiin vaalirahoituslaissa mainittuihin olennaisimpiin kohtiin.

Kaikilta ilmoitusvelvollisilta pyydettiin kampanjatilien tiliotteet valvontaa varten

Tarkastusvirasto varmisti eduskuntavaalien vaalirahoitus-ilmoitusten valvonnassa seuraavat asiat:

- Kaikki ilmoitusvelvolliset tekivät vaalirahoitusilmoituksen.
- Vaalirahoitusilmoitus oli laissa tarkoitetun ilmoitusvelvollisen antama.
- Ilmoitusvelvolliset antoivat vaalirahoitusilmoituksen vaalirahoituslain 8 §:n 1 momentissa säädetyssä määräajassa, eli kahden kuukauden kuluessa vaalituloksen vahvistamisesta.

Lisäksi tarkastusvirasto varmisti seuraavat ilmoitusvelvollisuu-teen liittyvät muodolliset vaatimukset:

- Ilmoitus sisälsi ehdokkaan täydellisen nimen, arvon, ammatin tai toimen, hänet asettaneen puolueen nimen tai maininnan siitä, että hän on ollut valitsijayhdistyksen ehdokas.
- Ilmoitus sisälsi vaalikampanjan yhteenlasketut kulut. Kulut oli eritelty vaalimainontaan sanoma-, ilmaisjakelu- ja aikakauslehdissä, radiossa, televisiossa sekä tietoverkoissa ja muissa viestintävälineissä, ulkomainontaan, vaalilehtien, esitteiden ja muun painetun materiaalin hankkimiseen, mainonnan suunnitteluun ja vaalitulaisuuksien järjestämiseen sekä muihin kuluihin.
- Ilmoitus sisälsi kaiken vaalirahoituksen, ja se oli eritelty ehdokkaan omiin varoihin sekä kaikkeen ehdokkaan, ehdokkaan tukiryhmän tai muun yksinomaisesti ehdokkaan tukemiseksi toimivan yhteisön saamaan tukeen. Saatu tuki oli ryhmitelty yksityishenkilöiltä, yrityksiltä, puolueilta, puolueyhdistyksiltä ja muilta tahoilta saatuun tukeen.
- Ilmoitusvelvollinen oli ottanut ilmoituksessa kantaa siihen, sisälsikö vaalirahoitus yksittäisiä vähintään 1 500 euron tukia. Mikäli ilmoitusvelvollinen oli saanut vähintään 1 500 euron tukisuorituksia, tuen antaja tuli yksilöidä.
- Vaalirahoitus kattoi vaalikampanjan kulut.
- Ilmoitukset eivät sisältäneet olennaisia laskenta- tai muita teknisiä virheitä.

Lisäksi tarkastusvirasto varmisti ilmoitusten olennaista oikeellisuutta pyytämällä kaikilta ilmoitusvelvollisilta selvityksiä vaalirahoitusilmoituksista. Kaikilta ilmoitusvelvollisilta pyydettiin tiliotteet vaalikampanjassa käytetyistä pankkitileistä. Niiden avulla voitiin tarkistaa myös jätettyjen ilmoitusten sisältöä.

2.3 Valvontatoimivaltuuksien rajoitukset

Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa tarkastusvirasto saattoi pyytää harkintansa mukaan osana valvontatehtävän toteuttamista ilmoitusvelvollisilta lisätietoja ja selvityksiä ilmoituksen oikeellisuuden ja riittävyden tarkistamiseksi. Velvollisuus toimittaa tietoja koskee kuitenkin ainoastaan ilmoitusvelvollista. Tarkastusvirastolla ei ole oikeutta vaatia selvityksiä ja lisätietoja kolmansilta tahoilta. Näin ollen tarkastusvirastolla ei ole käytännössä oikeuksia vaatia tai kerätä niin sanottuja vertailutietoja ilmoitusten oikeellisuuden tarkistamiseksi. Tämä on valvonnan ja sen tulosten tulkinnan kannalta olennainen rajoitus.

Mikäli ilmoitusvelvollinen ei pyynnöistä huolimatta toimita pyydettyjä selvityksiä, ei tarkastusvirastolla ole mahdollisuuksia velvoittaa tietojen toimittamiseen vaalirahoituslain nojalla.

Ilmoitusvelvollisilla, ehdokkailla ja ehdokkaiden tukiyhdistyksillä ei ollut kirjanpitovelvollisuutta vaalikampanjansa kuluista ja rahoituksesta. Ilmoitusvelvollisilla ei ole myöskään muistiinmerkitsemisvelvollisuutta vaalikampanjansa kuluista ja rahoituksesta. Tarkastusvirastolla ei ole tarkastusoikeutta tai muuta mahdollisuutta perehtyä ilmoitusvelvollisen omien kampanjakulujen ja -rahoituksen järjestämisen sisäiseen valvontaan, ilmoitusvelvollisen toimintaan ja rahoituksen hallinnonin järjestelyihin. Vaalikampanjointiin liittyy myös kirjanpidon ulkopuolisia tapahtumia, joissa ilmoitus perustuu osin arvioon. Valvonnan yhteydessä on pyritty selvittämään myös, miten arvioihin on päädytty.

Ilmoitusvelvollisten voidaan olettaa tekevän vaalirahoituslain ja annettujen ohjeiden tulkintavirheitä ja tavanomaisia inhimillisiä virheitä. Tällaisia voivat olla myös muutoin kuin rahana saadun tuen arvon arviointivirheet. Ilmoitusvelvollinen voi saada rahoittajalta tämän antaman tuen arvosta väärän tiedon, jonka hän sitten raportoi vaalirahoitusilmoituksessa. Näistä syistä on mahdollista, että vaalirahoituksesta ilmoitettuihin tietoihin jää jonkin verran epätarkkuutta.

3 Valtiontalouden tarkastusviraston saamat ilmoitukset ja toimenpiteet ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonnassa

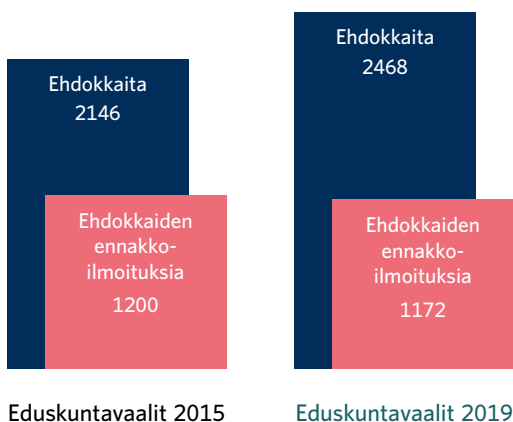
Varsinaisen vaalirahoitusilmoituksen lisäksi on vaalirahoituslaissa säädetty vapaaehtoisesta ennakkoilmoituksesta. Ehdokas voi halutessaan toimittaa ennen vaalipäivää, kuitenkin aikaisintaan ehdokaslistojen yhdistelmän laatimisen jälkeen ennakkoilmoituksen, joka sisältää suunnitelman vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

3.1 Ennakkoilmoitukset

Vaalirahoituslain 11 §:n tarkoittamat ennakkoilmoitukset tuli eduskuntavaaleissa toimittaa tarkastusvirastolle 13.4.2019 mennessä.

Ennakkoilmoituksen vaalikampanjojensa kuluista ja rahoituksesta toimitti määräaikaan mennessä yhteensä 1172 henkilöä eli 48 % kaikista ehdokkaista. Kaikki määräaikaan mennessä toimitetut ennakkoilmoitukset julkaistiin välittömästi. Ennakkoilmoituksista 99 % toimitettiin tarkastusvirastolle sähköisesti.

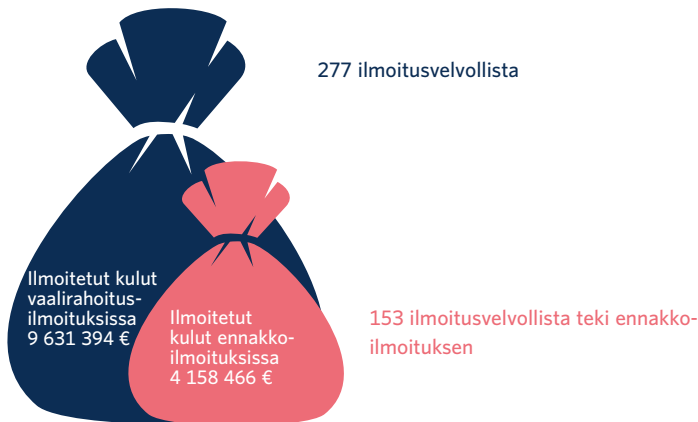
Ennakkoilmoituksen jätti 1172 ehdokasta

Kuvio 2: Ennakkoilmoitusten jättämisen kehitys

Ilmoitusvelvollisista 153 henkilöä (55 %) jätti ennakkoilmoituksen. Vuoden 2015 eduskuntavaaleissa vastaavasti 152 ilmoitusvelvollista jätti ennakkoilmoituksen (56 %). Kaikki ilmoitusvelvollisten ennakkoilmoitukset pidetään vuoden 2019 eduskuntavaalien osalta saatavilla verkkosivuilla 17.4.2024 saakka.

Eduskuntavaalit 2019

Kuvio 3: Ennakkoilmoituksissa ilmoitetut kulut

Edelleen vaalirahoitusilmoitusten perusteella voidaan arvioida tehtyjen ennakkoilmoitusten luotettavuutta. On kuitenkin muistettava, että ennakkoilmoitus perustuu arvioon ja erot ennakkoilmoituksen ja varsinaisen vaalirahoitusilmoituksen välillä vaihtelevat tapauskohtaisesti.

3.2 Vaalirahoitusilmoitukset

Valtiontalouden tarkastusviraston laatima ohjeistus toimitettiin kaikille ilmoitusvelvollisille. Ohjeistuksen tavoitteena oli myötävaikuttaa siihen, että tarkastusvirastolle toimitettavat vaalirahoitusilmoitukset täyttävät vaalirahoituslain vaatimukset.

Kaikki vuoden 2019 eduskuntavaalien ilmoitusvelvolliset jättivät vaalirahoituslain tarkoittaman vaalirahoitusilmoituksen. Viisi ilmoitusvelvollista toimitti ilmoituksensa määräajan päättymisen jälkeen. Näistä viidestä ilmoitusvelvollisesta neljä toimitti ilmoituksen määräajan päättymistä seuraavana päivänä. Yhden ilmoitusvelvollisen osalta lähetettiin 19.6.2019 kehoitus toimittaa vaalirahoitusilmoitus. Ilmoitusvelvollinen toimitti ilmoituksen 9.7.2019.

Ilmoitusten vastaanottamisen yhteydessä pyrittiin varmistamaan siitä, että ilmoitukset sisälsivät vaalirahoituslain edellyttämät tiedot yhdenmukaisella tavalla ilmoitettuina.

Ilmoitusvelvollisten ilmoittama vaalirahoitus kattoi ilmoituksessa esitetyt vaalikampanjan kulut. Ilmoitukset oli laadittu vaalirahoituslain tarkoittamalla tarkkuudella, ja ne sisälsivät ilmoitusvelvollisten kannanotot kaikista vaalirahoituslain noudattamisen kannalta olennaisista asioista. Vaalirahoitusilmoitukset pidetään yleisön saatavilla 17.4.2024 saakka.

Vaalirahoitusilmoituksista 93 % toimitettiin tarkastusvirastolle sähköisesti (83 % vuoden 2015 eduskuntavaaleissa).

3.3 Vaalirahoitusilmoituksiin liittyvät selvityspyynnöt

Eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoitusten oikeellisuuden varmistamiseksi Valtiontalouden tarkastusvirasto pyysi kaikilta ilmoitusvelvollisilta lisäselvityksinä vaalikampanjassa käytettyjen pankkitilien tiliotteet. Niiden avulla pyrittiin varmistumaan erityisesti siitä, että ulkopuolisilta saadut tukisuoritukset oli merkitty oikein vaalirahoitusilmoituksiin.

Yhtä ilmoitusvelvollista lukuun ottamatta kaikki ilmoitusvelvolliset toimittivat tarkastusviraston pyytämät lisäselvitykset. Tämän ilmoitusvelvollisen osalta vaalirahoitusilmoitus todettiin muodollisesti oikein laadituksi. Ilmoituksen sisältöä ei voitu tarkistaa.

Saatujen lisäselvitysten perusteella voitiin varmentaa, että lisäselvitysten mukaiset tapahtumat oli asianmukaisesti ilmoitettu myös vaalirahoitusilmoituksissa. Mikäli saatujen lisäselvitysten perusteella katsottiin tarpeelliseksi, ilmoitusvelvolliselta pyydettiin ilmoitusten täydennyksiä.

Yhtä lukuun ottamatta ilmoitusvelvolliset toimittivat pyydetyt lisäselvitykset

3.4 Vaalirahoitusilmoitusten täydentäminen

Ilmoitusten käsittelyn ja saatujen lisäselvitysten perusteella tehtyjen tarkistusten yhteydessä tarkastusvirasto pyysi 92 ilmoitusvelvollista täydentämään tai korjaamaan tekemäänsä ilmoitusta. Korjaukset olivat pääosin vaalirahoitusilmoitusten rahoitustietojen tarkennuksia.

92 ilmoitusvelvollista pyydettiin täydentämään tai korjaamaan ilmoitustaan

3.5 Kantelut vaalirahoitusilmoituksista

Valtiontalouden tarkastusvirastolle ei ole tehty kanteluita vuoden 2019 eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoituksiin liittyen.

3.6 Jälki-ilmoitusvelvollisuus

Jos ehdokas, ehdokkaan tukiryhmä tai muu yksinomaan ehdokkaan tukemiseksi toimiva yhteisö on ottanut lainaa vaalikampanjan kulu-
jen kattamiseksi eduskuntavaaleissa tai europarlamenttivaaleissa, on ilmoitusvelvollisen toimitettava Valtiontalouden tarkastus-
virastolle tieto lainan määrästä sekä lainan maksamiseen saadusta
vähintään 1 500 euron arvoisesta tuesta (jälki-ilmoitus). Ilmoitus
tehdään laina-aikana kalenterivuositain sillä vaalikaudella, johon
ilmoitusvelvollisuus liittyy.

Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa jälki-ilmoitusvelvollisuus
muodostui yhteensä 33 ilmoitusvelvolliselle. Ensimmäinen jälki-
ilmoitus tulee tehdä vuoden 2020 helmikuussa.

Todettakoon, että tarkastusvirasto on saanut kaikki vaali-
rahoituslain edellyttämät jälki-ilmoitukset vuoden 2015 eduskunta-
vaaleista.

33 ilmoitusvelvollisen on
tehtävä jälki-ilmoitus

3.7 Yleisiä huomioita vaalirahoitusilmoituksista

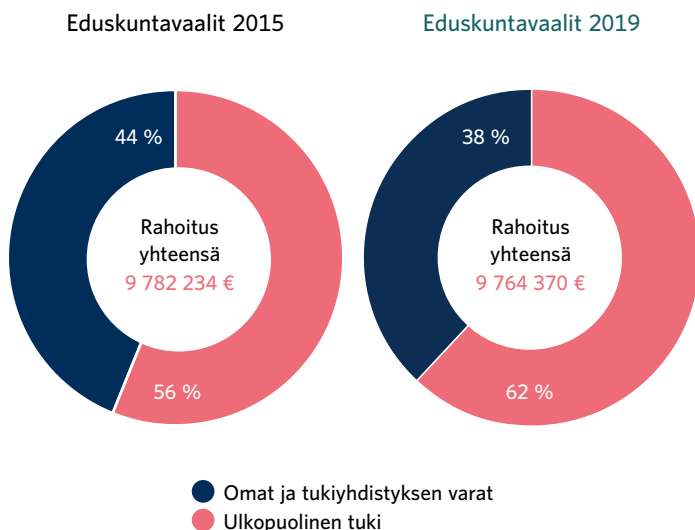
Valvonnassa voitiin vaalirahoitusilmoitusten ja saatujen lisäselvi-
tysten perusteella todeta, että tukea oli vuoden 2019 eduskunta-
vaaleissa vastaanotettu sellaisilta tahoilta, joilta ei vaalirahoitus-
lain 4 §:n mukaisesti saisi vastaanottaa tukea. Valvonnassa todetut
tapaukset eivät ylittäneet sitä euromääräistä tukirajaa, jolloin tuki
ja sen antaja on ilmoitettava vaalirahoitusilmoituksessa erikseen.

Valvonnan perusteella tukea oli myös vastaanotettu yhdeltä ja
samalta tukijalta yli lain salliman eurorajan, joka on 6 000 euroa.

Edellä mainittuihin tapauksiin liittyvänä on todettava, että
Valtiontalouden tarkastusviraston valvontatehtävän piiriin eivät
kuulu vaalirahoituslain 4 §:n koskevat säännökset, joissa siis sää-
detään ehdokkaan vaalirahoituksen rajoituksista.

Vaalirahoitusilmoituksia tarkasteltaessa voidaan todeta, että vaihteluväli ilmoitusvelvollisten kampanjan kulujen osalta on erittäin suuri. Suurin vaalikampanja eduskuntavaalien vaalirahoitusilmoitusten perusteella oli euromäärältään 115 547 euroa ja pienin 308 euroa. Kaikkien ilmoitusvelvollisten vaalirahoitusilmoitusten perusteella vaalikampanjan kampanjakulujen keskiarvo oli noin 34 770 euroa (vuoden 2015 eduskuntavaaleissa 35 555 euroa). Vastavasti vaalikampanjoiden kokonaiskulut vuoden 2019 eduskuntavaaleissa olivat vaalirahoitusilmoitusten perusteella 9 631 394 euroa (vuoden 2015 eduskuntavaaleissa 9 706 587 euroa).

Kokonaisuudessaan vaalirahoitusilmoitusten mukaan ilmoitusvelvolliset saivat ulkopuolista tukea vaalikampanjaan 6 076 527 euroa (vuoden 2015 eduskuntavaaleissa 5 491 743 euroa). Tuen määrä vaihteli vaalirahoitusilmoitusten mukaan merkittävästi ilmoitusvelvollisten välillä.

Kuvio 4: Omat varat ja ulkopuolinen tuki

Johtopäätökset

Kaikki vuoden 2019 eduskuntavaalien ilmoitusvelvolliset ovat jättäneet lain tarkoittaman vaalirahoitusilmoituksen. Vaalirahoitusilmoitusten oikeellisuudesta vastaa vaalirahoituslain perusteella aina ilmoitusvelvollinen.

Ilmoitusten käsittelyn, selvitysten ja tehtyjen täydennysten jälkeen tarkastusviraston tietoon ei ole tullut seikkoja, joiden perusteella Valtiontalouden tarkastusvirastolla olisi syytä epäillä vastaanottamiensa ilmoitusten oikeellisuutta.

VALTIONTALouden TARKASTUSVIRASTO (VTV)
PORKKALANKATU 1, PL 1119, 00101 HELSINKI
PUH. 09 4321 | WWW.VTV.FI | [@VTV_fi](https://twitter.com/VTV_fi)

ISSN 1796-9646 (PDF)